

nost glasbenega mišljenja, ki krasi ta četverospjev, je bujno vzklija v drugem zboru istega skladatelja, v »Žalosti« (besede narodne). Širši glasovni obseg mešanega zbora daje skladatelju še več prostosti; fantazija njegova je tu širša in bujnejša, in plod vsega tega so — melodije čudovite nežnosti, harmonije divne miline. Ne da se tajiti, da je skladba delo umetniškega navdahnjenja. Na podlagi preprostega motiva se razvija delo iz prvotnega četveroglasnega zbora v osmeroglasen, pravzaprav dvojen četveroglasen zbor. S tem obširnimi aparatom je dosegel skladatelj znamenite zvočne efekte, ki se besedilu čudovito prilagajajo, ker se z rahločutnim vkusom ločijo nasprotni si značaji temnih moških in jasnih ženskih glasov. Nežna poezija duhti iz te otožno navdahnjene skladbe, s svojo milino budi v nas spomin na preproste narodne pesmi. Upamo, da najde zbor tudi vselej samo poklicane interprete; kajti ker je skladba osmeroglasna, je to obenem nekako zagotovilo, da se je lotijo le dobri zbori, ki jo podajo v tako dovršenem predavanju, kakršnega je vredna ta nežna kompozicija. — Jednako oduševljenost in udanost zahteva od pevcev tudi Foersterjev mešani četverospjev »Kitica« (besede Gregorčičeve). Posamezni, samostojno izvedeni glasovi se tu spletajo v polifonskem slogu v celoto, ki je izredne umetniške vrednosti. Sladka kantilena, čista in ljubka kakor ptičje žvrgolenje, gorak čut in ogenj plameteče pristrčnosti podajajo delu ono vabljivost, ki vnema srce in um, ki greje in oživlja. Tudi v »Kitici« zasledujemo v glasbenem izraževanju pesnikovih besed tisto skrbljivo natančnost, ki je priznано svojstvo Foersterjevih skladb, in ki le-tim podaja trajno, klasično vrednost; ker zбоk svoje karakteristike so in bodo Foersterjeve skladbe vedno zanimive.

Lično opravljene (natisnjene v Eberlovi tiskarnici na Dunaju), pojdejo te muzikalije sedaj v svet, v veselje vsem društvom in v vzpodbudo glasbene izobrazbe. »Glasbene Maticе« zadnja izdaja bodi vsakomur najtopleje priporočena in ji privabi kar največ prijateljev in podpornikov.

—oe—

† **Venceslav Mařik**. Dne 26. kimovca je umrl hrvaški marljivi pisatelj za šolo in mladino *Venceslav Mařik*, rojen na Češkem 1831. leta. Mařik je kot odgojitelj prišel na Hrvaško in je tukaj postal učitelj, najprej v Ludbregu, pozneje pa v Zagrebu. Tukaj je zasnoval pedagoški list: »Napredak«, katerega je do zadnjega časa marljivo podpiral s svojimi spisi. — Posebej je izdal »Basne«, »Krasuljake«, »Narodne pripovedke«, »Slike iz hrvatske poviesti«, »Komensky, veliki učitelj naroda«, »Škola materinja«, »Život i rad Amosa Komenskoga«, »Misli o preustrojenju narodnih učiona«, i. t. d.

Pred kratkim je spisal in izdal v Pragi »Hrvatsko-české razmluvy«. Iz Prage se je vrnil zopet na Hrvaško in, potujoč v Slavonijo, je umrl.

—o.

Vtiski z narodopisne razstave češkoslovanske. (Dalje.)

V vasi se nahaja vse, kar je treba za večjo naselbino: cerkev, zraven nje stara šola, mlin, kovačnica in kajpada več gostilnic, kjer se ponujajo ogledovalcu hrana, pijača in glasbeni užitki iz dotičnega kraja. Cerkev, »kostel«, je originalna v obeh pomenih besede. Lesena je v vseh delih, okoli nje je voda napeljana, čez pokrit lesen most se pride pod zvouik, v katerega se vidi do lin, in potem skozi glavna vrata v primitivni hram božji. To cerkvico je dal prenesti arhitekt Socher iz pardubiške okolice na razstavišče in jo je samo nekoliko popopolnil z nekaterimi predmeti. Pri tej vaški cerkvici opravlja cerkovniško službo — pravi cerkovnik. — V drugem oddelku skupine B so izloženi kroji (noše), šivanje, tkanine in vezene. Znameniti so posebno nekateri okraski in motivi, ki izvirajo iz poganske dobe; vidijo se n. pr. oblike, ki spominjajo na podobo solnca. Drugi vzorci so se ohranili iz cirilskih

časov — motivi, ki niso nič drugega, kot cirilske črke in besede, katerih ljudstvo sedaj ne zna več čitati, pa jih rabi še dandanes kot okraske. Beli prti, prtiči in zastori za zgolj vesele prilike, n. pr. za krst, so olupšani samo s črnimi všivi; brez dvoma reminiscenca na vero v belega (dobrega) in črnega (hudega) boga. Kroje nam kažejo zvesto in natančno opravljene figurine ali pa živi ljudje, ki stanujejo po hišah češkoslovarske vasi, kakor smo že omenili. Sicer je pa v razstavi vedno mnogo kmetiškega ljudstva, ki je obenem ogledovalec in objekt razstave, katero oživlja in popolnjuje z značilnimi tipi in kostumi. — Tretji oddelek je za ljudske običaje in vraže. Pri vходу nam ponujata figurini češkega gospodarja in gospodinje po stari šegi kruha in soli. Tukaj so razpostavljene krasno opravljene posamezne figurine ali večje skupine, ki nam predočujejo šege in navade češkega naroda ob raznih prilikah, n. pr. o svetih treh kraljih, o sv. Miklavžu, pred pustom, pri snubitvi. Najlepše in najbogatejše opravljena je velika skupina, imenovana »Jízda králů«, ki kaže neko binkoštno šego moravskih Slovkov. Najlepše predstavlja pa narod sam svoje običaje. Za etnografsko palačo na desni roki je velik »amfiteater« s pokritimi in nepokritimi sedeži in prostorom za stoječe gledalce. V tem amfiteatru se lahko zbere do 10.000 gledalcev. Namenjen je za velike narodne slavnosti, predstave in igre. To je oder, na katerem nastopa češki narod. V nedeljo dne 14. julija n. pr. je bil plzenski dan. Po mestu in v razstavi si srečaval meščanske in kmetiške ljudi, ki so imeli na sukni bel in rdeč trak z napisom »Plzensko«. Popoldne se je vse gnetlo v razstavi. V amfiteatru so bili sedeži razprodani; zakasneli smo šli na prostor za stoječe. Ljudje s Plzenskega so predstavljali plzensko ženitovanje; vsi so bili seveda v bogatih, pristnih narodnih nošah. Tako je bil del navzočnega naroda predstavljal, del pa gledalec. — Četrtemu oddelku skupine B je predmet narodno šolstvo, to se pravi: knjige pobožne in posvetne vsebine, cerkvene pesmarice, povesti, koledarji, narodni igrokazi i. dr., katere si je spisal narod sam za svoje potrebe za propada češke literature, ko pisatelji ljudstvu niso podajali dovolj dušne hrane, in ko je tlačila mora-cenzura književno delovanje. Zato so ostale te narodne knjige samo pisane in so se razpečavale med ljudstvom, kakor da takrat še ni bil iznajden tisk. — V petem oddelku je zastopana narodna pesem z narodno godbo in plesom. Tukaj se vidijo najstarejši zapiski narodnih pesmij in stari glasbeni instrumenti. — Šesti oddelek kaže napredek v gospodarstvu in obdelovanju zemlje. Omenimo naj samo pododdelek za vrtnarstvo, ker so nekateri semkaj spadajoči predmeti prvi, katere zagledaš v razstavi. Takoj pri vходу vidiš krasno delo češke vrtnarske umetnosti: iz pravih cvetic z veliko natančnostjo plastično izdelano imitacijo češke kraljeve krone sv. Václava. Trata, ki je okoli bronastega kipa kralja Jurja Poděbradskega pred narodopisno palačo, je okrašena s cveticami, ki so razvrščene na podlagi narodnih motivov, posnetih z narodnih vzorci.

Skupina C obsega izložbe posameznih krajev in mest češkoslovarskih, torej »regionalne« razstave, katere so v malem to, kar je cela razstava v velikem.

Drugi glavni del je sestavljen iz dveh skupin. — Skupina D podaja obraz kulturnozgodovinskega razvoja češkega naroda. — V prvem oddelku so prazgodovinski spomeniki. — Drugi oddelek je za češko slovstvo. Literarni odbor se je razdelil v dve sekciji: kvantitativno in kvalitativno; kvantitativna kaže v dijagramih razvoj češkega slovstva po številu knjig v posameznih strokah z imenikom pisateljev in tiskarjev; izložene so tudi najznamenitejše knjige vseh strok, posebno iz novejšega časa. Vrsta pododdelkov se začneja z bogoslovno literaturo katoliško, ki se deli v štiri dobe. Slovstvu prve dobe so položili temelj sveta Ciril in Metod in njiju učenci. Iz te dobe

je znana stara cerkvena pesem: »Hospodine, pomiluj ny«. V začetku XV. stoletja so imeli Čehi, prvi med slovanskimi narodi, celo sv. pismo prevedeno na svoj jezik. Tudi evangelijska bogoslovna literatura češka je zelo bogata. V zadnjih desetih letih je nastalo nekaj pravoslavnih pobožnih spisov, ki se začnajo z l. 1885., ko so na Ruskem naseljeni Čehi prestopili k pravoslavni veri. Za bogoslovnimi spisi so dijagramatično obdelane vse stroke posvetne literature, vednostne in umetnostne; tudi »folkloristika« (Čehi jo imenujejo »literatura lidopisná«) ni pozabljena. Zadnji pododdelek je za češko časopisje. Prvi sled čeških novin se je našel l. 1869. v Jindřichov-Hradskem arhivu. Naslov temu prvemu (pisanemu) češkemu časopisu je: »Noviny leta Božieho tisícého 495«. Prve tiskane češke novine pa so iz l. 1515. in imajo naslov: »Sjezd tří králův Maximiliána I., cis. římského, Wladislawa krále Uherského a Českého a Zikmunda I., krále Polského ve Vídni«. (Preloženo iz latinščine). — Slovstveni oddelek popolnjuje čitalnica, »čítárna«, kjer so po stenah razobešene ali po mizah razpoložene in občinstvu na ogled prepuščene vse sedaj izhajajoče češke novine (okoli 500) in elegantno vezane knjige iz novejšje literature, katere so čitalnici podarili založniki in korporacije. — Narodno gledalištvó, ponos češkega ljudstva, ima svoje mesto v tretjem oddelku skupine D. Prvi pododdelek je odmenjen češkemu gledališču v Pragi; v drugem in tretjem pododdelku so zastopane češke gledališke družbe in diletantovska društva. Češko gledališče je imelo v začetku svojega obstanka prav tako usodo, kakršno ima slovensko še dandanes; boriti se mu je bilo z istimi težavami, predno si je zagotovilo življenje in se polagoma povzdignilo do sedanje višine. »Těžké byly počátky českého divadla. Národ německý měl v Praze již koncem minulého století stálé divadlo, podporované a udržované ve značné míře i silami českými. — — Především nebylo dramatické a hudební české literatury — — nebylo překladů, nebylo budovy, nebylo obecnstva, nebylo vůbec všech potřebných podmínek.« Torej kakor pri nas še dandanes. (Upajmo, da se bode dala slovenska Talija ne samo v svojem ubornem začetku, temveč tudi še dalje v svojem razvoju in napredku primerjati s češko!) — Najimenitnejši objekt gledališkega oddelka pa je, akopram ga ni v razstavi sami, ponosno »Královské české zemské a Národní divadlo«, kjer se za časa razstave igra cikel izvirnih narodnih in zgodovinskih dram in poje cikel čeških oper. Imeli smo ugodno priliko, da smo videli baš slavno »Prodano nevesto«. Srčno smo se radovali, ko smo se zopet prepričali, da je češko narodno gledališče vredno svoje slave. Umetniški vkus se kaže pri uprizoritvi, pri petju in igranju. Poje se čisto in umetniški zmerno — posebno sta se nam priljubila gospa Maturova in gospod Lašek — igra se naravno, brez spakovanja. Največji mojster pa je orkester, kar se je priznalo že pri dunajskem gostovanju l. 1892. — Češko glasbo, kateri je posvečen četrti oddelek, smo raje poslušali, nego si ogledovali izložene glasbene, dasi znamenite objekte. V razstavi je seveda dovolj prilike za muzikalne užitke. V razstavi zastopa češko glasbo za uho najbolje ad hoc sestavljeni simfonijski orkester, ki svira pod vodstvom znanega skladatelja Kovařovica vsaki večer v lesenem glodaljšču tik amfiteatra, in sicer samo češke kompozicije. Tak koncert stane 10 krajcarjev!

Poleg petega oddelka, ki obsega stavbarstvo in inženirstvo, je v desnem krilu narodopisne palače še več skupini D pripadajočih oddelkov, pri katerih se je treba kolikor toliko pomuditi. — V osmem, trgovini odmenjenem oddelku je razprostrta velika karta, na kateri kažejo paličice različnih barv in visokosti, koliko premorejo češki denarni zavodi. Različne barve pomenijo razne zavode: hranilnice, posojilnice, banke; visokost paličice pomeni visokost glavnice, vsaki centimeter znači 50.000 goldinarjev. Vidijo se poleg prav nizkih cilindrov po 50.000 goldinarjev dolge palice, ki zastopajo po več milijonov; najdaljša, do stropa segajoča je postavljena na znamenju mesta Prague